

La institució teatral: bastió de referència

Per un teatre nacional «en xarxa»

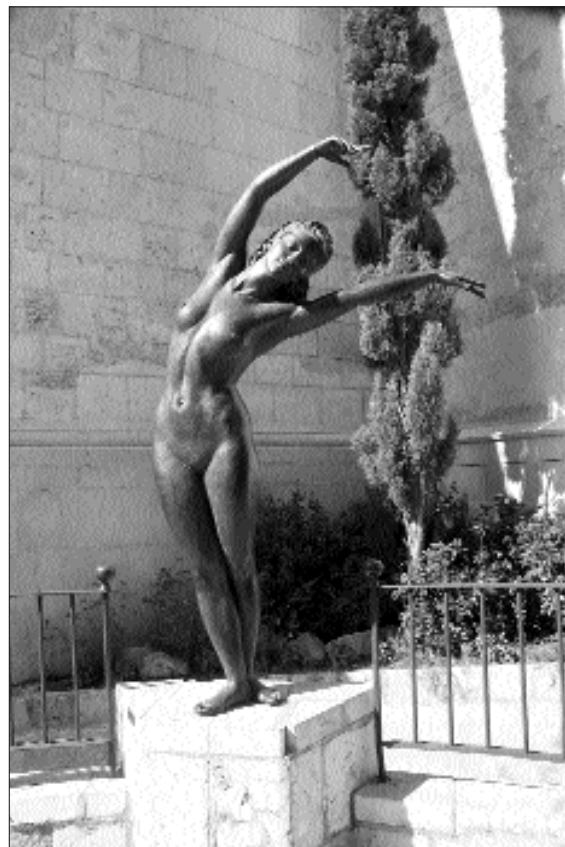
MARTA PRUNÉS-BOSCH

Recordem-ho: el teatre és una creació d'art que té com a objecte d'imitació la realitat en viu; esdevé una eina de diversió o bé de reflexió, i és sobretot una tribuna social de cultura. Per això un component indispensable del teatre és la institució que el fomenta, la plataforma que serveix els espectacles al públic, l'entitat que en serveix la memòria, la fixa i l'enriqueix. La institució teatral es perfila al llarg de l'època moderna com aquell recinte destinat a la promoció i consolidació de l'art de l'espectacle propi a la col·lectivitat que el genera.

El recinte teatral no sols assegura la viabilitat pública d'un espectacle, sinó que també acull i desenvolupa, d'una banda, una tradició teatral i, de l'altra, un llegat i una realitat culturals en un sentit ampli del terme. De fet, molts teatres europeus tenen un arxiu o una biblioteca, i sovint, una escola de teatre, intervenen en activitats editorials i incorporen en la seva programació celebracions diverses d'ordre cultural, com ara debats, cursos, congressos, presentacions de llibres, exposicions i fins i tot desfilades de moda. Un teatre esdevé així un referent col·lectiu de primer ordre, que aporta cohesió i dinamisme al marc social en què és ubicat, ja sigui un barri, un poble, una capital local o bé una capital nacional, convertint-se en una institució que fomenta l'intercanvi i el diàleg cultural de diversa índole, tant a l'interior d'una cultura com amb d'altres.

Units entre ells en els límits definidors d'una cultura, formant una xarxa pública de teatres ben connectada, la institució teatral pot vertebrar i organitzar la força cultural d'un país, és a dir, unificar-la. Una xarxa de teatres garantida pel servei públic, dependent d'un potencial administratiu propi i coordinat per diferents formes específiques de producció, assegura la iniciativa, el dinamisme creatiu i la cohesió cultural i

lingüística d'una societat en concret. Aquest és el cas d'Alemanya, França, Itàlia i molts països de l'est d'Europa. En aquest sentit la nostra xarxa es caracteritza, ara com ara, per un centralisme remarcable i pel que podríem anomenar una privatització de la societat cul-

Escultura que es troba a la ciutat de Reus

Foto: R.S.

tural, amb una marcada dependència de les lleis de mercat.

L'excessiva capitalització de la producció cultural ha dut el món del teatre català al centralisme existent avui dia, que s'oposa a una no gens menys evident tendència ascendent cap al localisme. El que posa de manifest aquest context és un clar desequilibri entre el sumptuós Teatre Nacional de Catalunya (TNC) i una xarxa de cultura escènica nacional inexplorada, en un estat de rendibilitat mínim i un llegat teatral poc gestionat.

Avui la majoria de teatres locals són teatres de capitals comarcals, que acu-

llen produccions barcelonines i de teatre local *amateur*. En general aquests teatres vehiculen una cultura popular *amateur* que té greus dificultats per a professionalitzar-se. Ciutats com Girona, Reus i Granollers són paradigmàtiques del bo i millor del nostre teatre nacional; són ciutats que disposen de diferents teatres que federen la vida teatral i cultural de la ciutat i de les comarques veïnes, acullen amb certa regularitat espectacles barcelonins, i on els teatres esdevenen progressivament centres de producció, si bé encara d'una manera irregular; irregular en la mesura en què la producció d'espectacles, majoritàriament, no s'insereix encara en un circuit més ampli d'explotació.

A aquesta realitat s'hi ha d'afegir el cas de la formació teatral: a part de cursos oferts per alguns ajuntaments (que acostumen a cobrir només aspectes puntuals de l'ensenyament teatral), les escoles de teatre són privades i no són concertades, i en tot Catalunya només l'Institut del Teatre ofereix un ensenyament públic reglat, que comprèn la docència de les arts escèniques en conjunt.

Aquesta situació provoca la pèrdua de professionals i d'un públic potencial, i es perd així la possibilitat d'educar generacions senceres en un ventall d'àmplies possibilitats artístiques. Pel que fa al públic, de moment, si la gent de Catalunya volen veure teatre regularment, han de viatjar, com a alternativa més vàlida, a Barcelona, fet que és, si més no, complicat, atesos els horaris nocturns de les sales. És cert que el TNC ja fa temps que impulsa una política de gires; però aquestes s'inclouen en la situació que acabem d'esbossar: comptades representacions en alguns teatres comarcals. En aquest sentit es manifestava el cap de Cultura de l'Ajuntament de Granollers, Lluís Noguera i Jordana, que va reflexionar sobre aquesta situació problemàtica en l'ar-

ticle «Els teatres dels ajuntaments», publicat en l'Avui del 8 de juny del 2003. Val la pena de resumir aquest article per tal com assenyala, amb l'encert d'un bon coneixedor de la matèria, la situació paradoxal i deficitària que caracteritza l'organització teatral de la nostra cultura. Noguera lamenta que el TNC limiti la publicitat dels espectacles que duu en gira a la promoció de les representacions a Barcelona i que no cobreixi la publicitat dels municipis on van. Escriu això:

«Astorament de veure com entenen que els teatres dels ajuntaments només devem servir per a pagar el que val portar una obra i de constatar que al TNC no hi hagi ningú capaç de pensar que, quan les seves obres van als teatres municipals, segueixen sent TNC i necessiten publicitat per a ajudar a crear públic. Sembla, però, que quan una obra del TNC surt de Barcelona és com si sortís a l'estranger.»

Aquesta reflexió fa que l'articulista es plantegi el vertader problema dels teatres municipals, que, segons diu, és la solitud en què es troben pel fet que no es disposa actualment d'una xarxa cultural prou desenvolupada:

«[...] manca –rebla Noguera– un sistema nacional d'equipaments escènics i musicals que respongui a criteris territorials (equilibri territorial en oferta i demanda) i sectorials (la creació, la producció, la comunicació); que atengui a una missió de promoure les creacions escèniques, la creació de públics i formació d'espectadors, en el desenvolupament de l'estructura empresarial i un llarg etcètera. Sembla clar que caldria demanar al TNC la capacitat d'articular aquest sistema nacional. I quan dic TNC no tan sols em refereixo a l'equipament, sinó al projecte, a l'organització, a la necessitat d'una política nacional [...].»

I afegeix:

«Els teatres dels ajuntaments disposen d'estructures organitzatives poc fortes per a poder negociar amb els agents que intervenen en la creació de l'oferta escènica o en la seva distribució. La majoria d'aquests teatres no tenen el sector professional com a interlocutor directe en la creació de la seva oferta i estan supeditats a massa intermediaris, fins i tot institucionals. Els costos de les produccions que han de pagar els teatres tendeixen a créixer força per sobre de l'IPC. Alhora existeixen paradoxes, com per exemple fer pagar als teatres públics municipals costos de producció d'una obra produïda pel TNC o pel Teatre Lliure, i, per tant, ja finançada amb diners públics. Quantes vegades paguem les coses? Les empreses mai o quasi mai no arriben quan van de gira als teatres municipals i a vegades sembla que aquests som els que financem les produccions de l'escena barcelonina.»

En resum, aquest article posa de relleu el fet que l'estructura organitzativa del teatre català recolza en comptats focus de producció pública ubicats a Barcelona, i en empreses privades que no s'insereixen encara en una xarxa pública de cultura escènica, que roman deslligada, fet pel qual els teatres dels ajuntaments es troben aïllats i desvitalitzats.

En canvi, si oposéssim a aquesta realitat el doble objectiu d'impulsar els teatres com a centres vertebradors de la cultura en un sentit ampli i com a focus de producció de les arts escèniques, i si es consolidés una xarxa de centres de producció artística públics, que vertebrés tot el territori català i actués d'acord o en contacte amb la resta d'organitzacions culturals de la

zona en concret, això permetria de compartimentar la cultura popular d'un país des d'una gestió local i comarcal, protegir amb més seguretat l'activitat teatral, potenciar la iniciativa entorn de centres culturals i teatrals, connectar-los entre ells i estructurar-los aleshores en relació amb una capital central, cosa que atorgaria força i protagonisme al conjunt del territori, i facilitaria alhora tot tipus d'intercanvi en matèria cultural. Barcelona esdevindria aleshores, i paradoxalment, un centre neuràlgic real, veritable punt de trobada, escenari panoràmic de la creació realitzada en el conjunt del país. En aquest sentit és molt interessant, a tall d'exemple, l'actitud de la companyia gironina del Teatre de Guerrilla, arran de la difusió del seu últim espectacle *EEUropa*, la qual, com informava *El Punt* del 31 d'octubre del 2003, ha fet una gira per tot Catalunya, passant per Tàrraga, Olot, Girona, Reus, Lleida, Serinyà i Llançà, entre altres localitats.

«Per a nosaltres Barcelona no és cap Meca –declarava Quim Masferrer, un dels components del grup–. El nostre objectiu és simplement fer teatre i actuar allà on sigui.»

Si es consolidessin els teatres que tenim i es gestionés una xarxa teatral pública, segurament la cultura catalana estaria molt més unida i no s'haurien d'esgotar les possibilitats d'anarquisme que hi ha en la majoria de catalans que es dediquen al teatre, sinó que fer teatre seria molt més fàcil i s'ennobliria justament l'ofici, atorgant a les arts escèniques el rang artístic que els pertoca: el d'un art social per excel·lència, definidor exemplar de les virtuts culturals i artístiques d'un país. ←

- Soci protector: Quota anual de 43 €
- Soci numerari: Quota anual de 25 €
- Subscriptor regular: Quota anual de 15 €

DADES PERSONALS

Nom.....Cognoms.....
 Adreça.....
 Codi postal.....Població.....
 Comarca.....
 Telèfon.....
 Adreça electrònica.....

FORMES DE PAGAMENT

- Xec (a nom de Llengua Nacional)
- Ingress directe: 2013 0088 69 0200522492 (Caixa de Catalunya)
- Domiciliació bancària

Llengua Nacional

Adreça postal:
 Llengua Nacional
 C. de Sant Pere Més Alt, 25
 08003 BARCELONA

També:
 Llengua Nacional
 Bústia Postal 24057
 08080 BARCELONA

A/e: llengua@menta.net

